

OPŁATY REPROGRAFICZNE

Dorota Sokołowska

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

OPŁATY REPROGRAFICZNE

**ARTYKUŁ 20 USTAWY
O PRAWIE AUTORSKIM
I PRAWACH POKREWNYCH**

Dorota Sokołowska

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

Stan prawny powołanych w publikacji regulacji prawnych na 1 sierpnia 2014 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Jacek Sobczak

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Joanna Maż

Opracowanie redakcyjne

Agnieszka Bąk

Łamanie

Wolters Kluwer

Układ typograficzny

Marta Baranowska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN 978-83-264-3366-5

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Mojemu mężowi Krzysztofowi

Spis treści

Wykaz skrótów / 13

Przedmowa / 17

Rozdział I

Zagadnienia wprowadzające / 21

1. Pojęcia podstawowe / 21
 - 1.1. Opłaty reprograficzne / 21
 - 1.2. Godziwa rekompensata / 24
2. *Ratio legis* opłat reprograficznych / 26
3. Źródła prawa / 31
4. Stanowisko orzecznictwa / 32
 - 4.1. Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej / 32
 - 4.2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego / 34
 - 4.3. Judykaty Sądu Najwyższego i sądów powszechnych w Polsce / 36
5. Poglądy doktryny / 38

Rozdział II

Uregulowanie opłat reprograficznych w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych / 39

1. Ewolucja regulacji / 39
2. Charakter prawny opłat pobieranych na podstawie art. 20 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych / 47
 - 2.1. Wprowadzenie / 47
 - 2.2. Opłaty z art. 20 pr. aut. w kontekście pojęcia wynagrodzenia autorskiego na tle ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych / 49

- 2.2.1. Opłaty z art. 20 pr. aut. jako wynagrodzenie autorskie na tle ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych / **49**
 - 2.2.2. Opłaty z art. 20 pr. aut. jako wynagrodzenie *sui generis* na tle ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych / **51**
- 2.3. Opłata z art. 20 pr. aut. jako świadczenie o charakterze cywilnoprawnym / **55**
- 2.4. Opłata z art. 20 pr. aut. jako rodzaj opłaty podatkowej bądź daniny publicznej / **57**
- 2.5. Wnioski / **62**
- 3. Pojęcie importera w rozumieniu art. 20 pr. aut. / **63**
 - 3.1. Wprowadzenie / **63**
 - 3.2. Definicja importera na potrzeby poboru opłat w trybie art. 20 pr. aut. / **63**
 - 3.3. Relacja definicji importera do innych ustaw cywilnych i podatkowych / **65**
 - 3.4. Import w rozumieniu art. 20 pr. aut. w świetle pojęcia wewnątrzwspólnotowej wymiany towarów / **70**
 - 3.5. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2013 r. / **73**
 - 3.6. Wnioski / **77**
- 4. Podstawa obliczania opłat z art. 20 pr. aut. / **77**
 - 4.1. Ustawa o dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług / **78**
 - 4.2. Ustawa z dnia 5 lipca 2001 r. o cenach / **80**
 - 4.3. Wnioski / **81**
- 5. Przeznaczenie urządzeń i czystych nośników na użytek służbowy i prywatny a pobór opłat z art. 20 pr. aut. / **82**
 - 5.1. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2011 r. / **82**
 - 5.2. Kwestia „stosowania w sposób nieróżnicujący” opłaty licencyjnej za kopię na użytek prywatny / **84**
 - 5.3. Kwestia opłat odnoszących się do urządzeń reprograficznych sprzedawanych podmiotom, którym nie przysługuje prawo do korzystania z nich w zakresie własnego użytku osobistego / **85**
 - 5.4. Udostępnienie osobom fizycznym sprzętu lub urządzeń jako użytkownikom prywatnym / **86**
 - 5.4.1. Wyrok w sprawie *Padawan* / **86**

- 5.4.2. Wyrok w sprawie *Amazon* / **88**
- 5.5. Perspektywy dotyczące dalszej wykładni / **93**
- 5.6. Wnioski / **95**
6. Pobieranie opłaty reprograficznej od urzędów wielofunkcyjnych / **96**
 - 6.1. Wniosek o wydanie orzeczenia prejudycjalnego w sprawie *VG Wort* / **96**
 - 6.2. Wyrok w sprawie *VG Wort* / **104**
 - 6.3. Wnioski / **107**
7. Przedawnienie roszczeń z art. 20 pr. aut. / **108**
 - 7.1. Zakwalifikowanie organizacji zbiorowego zarządzania jako przedsiębiorcy / **108**
 - 7.2. Okres przedawnienia na tle art. 118 k.c. / **112**
 - 7.3. Roszczenie z art. 20 pr. aut. a świadczenie okresowe / **115**
 - 7.4. Wnioski / **116**
8. Realizacja przez organizacje zbiorowego zarządzania inkasujące opłaty z art. 20 pr. aut. roszczenia informacyjnego w trybie art. 105 ust. 2 pr. aut. / **117**
 - 8.1. Zakres kompetencji organizacji zbiorowego zarządzania w świetle art. 20 i art. 105 ust. 2 pr. aut. / **117**
 - 8.1.1. Wprowadzenie / **117**
 - 8.1.2. Kwestia zakresu żądanej informacji / **118**
 - 8.1.3. Kompetencja organizacji zbiorowego zarządzania wynikająca z art. 105 ust. 2 pr. aut. / **118**
 - 8.1.4. Relacja art. 105 ust. 2 pr. aut. do innych roszczeń o charakterze informacyjnym / **119**
 - 8.1.5. Kwestia naruszenia tajemnicy handlowej lub tajemnicy przedsiębiorstwa producenta lub importera / **122**
 - 8.1.6. Artykuł 105 ust. 2 pr. aut. w świetle ograniczania swobody działalności gospodarczej / **123**
 - 8.1.7. Zakres domagania się przez organizację zbiorowego zarządzania w trybie art. 105 ust. 2 pr. aut. udzielenia informacji i udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych opłat / **124**
 - 8.2. Odmowa poddania się czynnościom kontrolnym wykonywanym w trybie art. 105 ust. 2 pr. aut. przez biegłego rewidenta / **127**

- 8.3. Skutki prawne odmowy / **130**
- 8.4. Wnioski / **131**
- 9. Wpływ wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie *Padawan* na regulację z art. 20 pr. aut. / **133**
 - 9.1. Wprowadzenie / **133**
 - 9.2. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2011 r. / **134**
 - 9.3. Stanowisko doktryny / **136**
 - 9.4. Wyrok w sprawie *Padawan* w świetle doktryny *acte éclairé* / **137**
 - 9.5. Wnioski / **139**

Rozdział III

Uregulowanie opłat reprograficznych w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urzędzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urzędzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów / 140

- 1. Ewolucja regulacji / **140**
- 2. Relacja między zakresem rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. a brzmieniem art. 20 ust. 5 pr. aut. / **143**
 - 2.1. Określenie w rozporządzeniu organizacji zbiorowego zarządzania uprawnionych do podziału opłat / **143**
 - 2.2. Odwołanie się w rozporządzeniu do wyników badań uwzględniających korzystanie z urzędzeń i nośników / **146**
 - 2.3. Odwołanie się w rozporządzeniu do pojęcia utrwalania / **148**
 - 2.4. Wnioski / **149**
- 3. Praktyczne stosowanie przepisów rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. – KOPIPOL / **150**
 - 3.1. Wprowadzenie / **150**
 - 3.2. Szczegółowe zasady repartycji opłat / **152**
 - 3.3. Określenie struktury kopiowania / **155**
 - 3.4. Prawo do uczestnictwa w opłatach reprograficznych / **157**
 - 3.5. Wnioski / **160**
- 4. Pobieranie opłat od części składowych urządzenia, które służą do utrwalania utworów / **161**
 - 4.1. Pojęcie części składowej / **161**

- 4.2. Funkcje urzędów określonych w art. 20 ust. 1 pkt 1 i 2 pr. aut. / **164**
- 4.3. Wnioski / **166**
- 5. Szczegółowa wykładnia rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. / **166**
 - 5.1. Zasadnicza wytyczna zawarta w rozporządzeniu z dnia 2 czerwca 2003 r. / **166**
 - 5.2. Pojęcie uwzględnienia wyników badań obejmujących korzystanie z utworów, artystycznych wykonania, fonogramów i wideogramów, odzwierciedlających strukturę i rozmiar utrwalania utworów / **167**
 - 5.3. Porozumienie zawierane przez organizacje zbiorowego zarządzania / **168**
 - 5.4. Wyniki badań obejmujących korzystanie z utworów, artystycznych wykonania oraz fonogramów i wideogramów, odzwierciedlających strukturę i rozmiar ich utrwalania do własnego użytku osobistego / **169**
 - 5.5. Udostępnianie wyników badań na tle § 7 ust. 5 rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. / **172**
 - 5.6. Pojęcie braku porozumienia organizacji w ujęciu § 7 ust. 3 rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. / **173**
 - 5.7. Zastrzeżenie dotyczące wysokości kwoty przypadającej na organizację reprezentującą podmioty uprawnione w ujęciu § 7 ust. 3 rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. / **175**
 - 5.8. Kwestia wydzielenia kwot udokumentowanego roszczenia w trybie określonym w § 7 ust. 4 rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. / **176**
 - 5.9. Terminy przekazywania opłat / **180**
 - 5.10. Wnioski / **181**

Rozdział IV

Wnioski *de lege ferenda* / 183

- 1. Wnioski *de lege ferenda* dotyczące ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych / **183**
 - 1.1. Rekomendacja w zakresie zmiany ustawy / **183**
 - 1.2. Rekomendacje w zakresie zachowania *status quo* z ustawy / **184**

2. Wnioski *de lege ferenda* dotyczące rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. / **184**
 - 2.1. Zasady tworzenia przepisów upoważniających i aktów wykonawczych / **185**
 - 2.2. Stanowisko doktryny i orzecznictwa w kwestii relacji rozporządzenia wykonawczego do ustawy / **186**
 - 2.3. Rozporządzenie wykonawcze do ustawy a implementacja prawodawstwa europejskiego / **189**
 - 2.4. Rekomendacje co do zachowania dotychczasowego stanu z rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. / **190**
 - 2.5. Rekomendacje co do zmiany rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. / **191**
 - 2.5.1. Prawdliwość przytoczenia delegacji ustawowej w treści rozporządzenia / **191**
 - 2.5.2. Załączniki nr 1, 2 i 3 do rozporządzenia – pojęcie kategorii / **193**
 - 2.5.3. Załączniki nr 1, 2 i 3 do rozporządzenia – kwestia zdolności urzędnika i nośnika do zwielokrotniania utworów i przeznaczenie do wykonywania innych funkcji niż zwielokrotnianie utworów / **195**
 - 2.5.4. Problematyka odniesienia się w rozporządzeniu z dnia 2 czerwca 2003 r. do wniosków wpływających z wyroku w sprawie *Padawan* / **196**
 - 2.5.5. Pobieranie opłat od części składowych urzędnika, które służą do realizacji funkcji objętych rozporządzeniem z dnia 2 czerwca 2003 r. / **197**
- 2.6. Wnioski / **198**

Zakończenie / **201**

Wykaz aktów normatywnych / **209**

Wykaz orzecznictwa / **215**

Wykaz innych materiałów / **219**

Literatura / **227**

Wykaz skrótów

Akty normatywne

dyrektywa 2001/29/WE	dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz. Urz. WE L 167 z 22.06.2001, s. 10)
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
konwencja berneńska	Akt paryski Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych, sporządzony w Paryżu w dniu 24 lipca 1971 r. (Dz. U. z 1990 r. Nr 82, poz. 474)
k.p.c.	ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
pr. aut.	ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)
rozporządzenie z dnia 5 grudnia 1995 r.	rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 5 grudnia 1995 r. w sprawie wysokości, szczegółowych zasad pobierania i odprowadzania opłat od czystych nośników i urządzeń służących do utrwalania utworów dla własnego

	użytku osobistego oraz wskazania organizacji zbiorowego zarządzania właściwych do ich pobierania (Dz. U. z 1996 r. Nr 1, poz. 5)
rozporządzenie z dnia 2 czerwca 2003 r.	rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. Nr 105, poz. 991 z późn. zm.)
rozporządzenie z dnia 27 czerwca 2003 r.	rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych (Dz. U. Nr 132, poz. 1232)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47)
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 321E z 29.12.2006, s. 37)
ustawa o VAT	ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 z późn. zm.)

Czasopisma

Dz. U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz. Urz. UOKiK	Dziennik Urzędowy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dz. Urz. WE	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich (w przypadku aktów publikowanych przed 1 lutego 2003 r.)
M.P.	Monitor Polski
M. Praw.	Monitor Prawniczy

NP	Nowe Prawo
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
PiP	Państwo i Prawo
PIPWU UJ	Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego
PIWU UJ	Prace Instytutu Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
ZNUJ PWiOWI	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej

Wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

wyrok w sprawie Amazon	wyrok TSUE z dnia 11 lipca 2013 r. w sprawie C-521/11, Amazon.com International Sales Inc. i in. v. Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte GmbH, http://curia.europa.eu , nr CELEX 62011CJ0521
wyrok w sprawie Padawan	wyrok TSUE z dnia 21 października 2010 r. w sprawie C-467/08, Padawan SL v. Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) (Dz. Urz. UE C 346 z 18.12.2010, s. 5)
wyrok w sprawie Stichting de ThuisKopie	wyrok TSUE z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie C-462/09, Stichting de ThuisKopie v. Opus Supplies Deutschland i in. (Dz. Urz. UE C 232 z 06.08.2011, s. 7)
wyrok w sprawie VG Wort	wyrok TSUE z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawach połączonych od C-457/11 do C-460/11, Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) v. Kyocera (dawniej Kyocera Mita

Deutschland GmbH), Epson Deutschland GmbH, Xerox GmbH (C-457/11), Canon Deutschland GmbH (C-458/11) oraz Fujitsu Technology Solutions GmbH (C-459/11), Hewlett-Packard GmbH (C-460/11) v. Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) (Dz. Urz. UE C 225 z 03.08.2013, s. 9), <http://curia.europa.eu>, nr CELEX 62011CJ0457

Inne

JCR	Journal Citation Reports
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TSUE, Trybunał Sprawiedliwości	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (poprzednio Europejski Trybunał Sprawiedliwości)
UOKiK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
WIPO	World Intellectual Property Organization (Światowa Organizacja Własności Intelektualnej)
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

Przedmowa

Przedmiotem niniejszego opracowania są opłaty reprograficzne objęte regulacją art. 20 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹. Praca została podzielona na cztery rozdziały, z których pierwszy stanowi wprowadzenie do tematyki opłat, z przedstawieniem podstawowych pojęć, obejmując również przegląd źródeł wiedzy na ten temat. Rozdział II został poświęcony uregulowaniu opłat w art. 20 pr. aut., natomiast rozdział III obejmuje omówienie oraz krytyczne spojrzenie na rozporządzenie wykonawcze do wspomnianego przepisu, tj. rozporządzenie z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów. Z uwagi na zakres zastrzeżeń sformułowanych wobec formuły i treści aktu wykonawczego w rozdziale IV zostały zaprezentowane wnioski *de lege ferenda* odnoszące się właśnie do tego aktu prawnego.

W dniu 24 października 2013 r. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przedstawiło raport z realizacji ustawy o prawie autorskim, w którym dokonano między innymi oceny realizacji art. 20 pr. aut. W raporcie podkreśla się, że w ostatnim czasie system tych opłat „stał się przedmiotem ożywionych dyskusji”. W szczególności powołano się na niezadowolenie organizacji zbiorowego zarządzania z niskiego inkasa, które w sferze audio-wideo znacznie spadło po nowelizacji dokonanej z dniem 1 stycznia 2009 r. i obecnie nie przekracza 7 mln zł rocznie².

¹ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.).

² Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, raport *Realizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Warszawa, październik 2013 r., http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/Realizacja_ustawy_o_prawie_autorskim_2013.pdf, s. 78.

W związku z powyższym w 2014 r. zapewne zostanie przeprowadzona nowelizacja rozporządzenia wykonawczego do art. 20 pr. aut.

W rozważaniach na temat opłat reprograficznych pominięto regulacje zagraniczne, ponieważ ich omówienie wymagałoby odrębnego i obszernego opracowania. Warto zatem odnotować istotne uwagi porównawcze, czynione obecnie przez J. Błęszyńską-Wysocką, która prezentuje analogiczne regulacje w 19 państwach europejskich³. W ocenie praktyki europejskiej pomocne może być też szczegółowe opracowanie prof. M. Kretschmera, który w 2011 r. opublikował analizę obejmującą 30 państw⁴, a ponadto raport przygotowany w 2007 r. przez EconLaw Strategic Consulting dla GESAC⁵. Aktualność zachowuje również obszerne sprawozdanie Komisji Europejskiej *Fair compensation for acts of private copying* z 2008 r.⁶

Niewątpliwie cenne źródło teoretycznych i praktycznych informacji na temat opłat reprograficznych stanowić będzie publikacja, która ukaże się w 2014 r. jako rezultat zorganizowanej przez prof. Jana Błęszyńskiego i dr Joannę Błęszyńską-Wysocką ogólnopolskiej konferencji naukowej „Opłaty na podstawie art. 20 ustawy o prawie autorskim

³ Autorka ta przytacza regulacje obowiązujące w następujących państwach: Austria, Belgia, Bułgaria, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Holandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Włochy. J. Błężyńska-Wysocka, *Pojęcie importera w świetle art. 20 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, PUG 2013, nr 9, s. X–XI.

⁴ M. Kretschmer, *Private Copying and Fair Compensation: An empirical study of copyright levies in Europe*, Intellectual Property Office 2011, http://www.ip-watch.org/weblog/wp-content/uploads/2012/03/wipo_ip_econ_ge_1_12_ref_kretschmer.pdf. Autor analizuje legislację i praktykę następujących państw: Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy. Zob. też M. Kretschmer, *Private Copying and Fair Compensation: An empirical study of copyright levies in Europe*, Intellectual Property Office 2012, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_ip_econ_ge_1_12/wipo_ip_econ_ge_1_12_refsldes.pdf.

⁵ *Economic analysis of private copy remuneration*, EconLaw Strategic Consulting, dla Groupement Européen des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs (GESAC), Madryt, 26 września 2007 r., http://www.researchgate.net/profile/Juan_Santalo/publication/228261099_Economic_Analysis_of_Private_Copy_Remuneration/file/60b7d51d421b6584f6.pdf

⁶ Sprawozdanie Komisji Europejskiej *Fair compensation for acts of private copying* z dnia 14 lutego 2008 r., http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/background_en.pdf. Analizie poddano następujące państwa: Austria, Belgia, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Polska, Słowacja, Szwecja, Węgry, Włochy.

i prawach pokrewnych”, która odbyła się w dniu 4 października 2013 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego⁷.

Niniejsza monografia obrazuje stan przepisów prawa na dzień 1 sierpnia 2014 r.

⁷ Zob.: <http://konferencje.wpia.uw.edu.pl/konf.php?id=291>, <http://prawoautorskie.info/wiadomosci/104/art-20-praut-aktualne-zagadnienia-prawne-konferencja-na-wpia-uw>.

Rozdział I

Zagadnienia wprowadzające

1. Pojęcia podstawowe

1.1. Opłaty reprograficzne

Instytucja opłat reprograficznych wywodzona jest z art. 5 ust. 2 lit. b dyrektywy 2001/29/WE⁸, w którym wprowadzono tzw. wyjątek dotyczący kopii prywatnych. W myśl tej dyrektywy państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w zakresie prawa do zwielokrotniania określonego w art. 2, między innymi w odniesieniu do zwielokrotniania na dowolnych nośnikach przez osobę fizyczną do prywatnego użytku i do celów ani bezpośrednio, ani pośrednio handlowych, pod warunkiem, że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę uwzględniającą zastosowanie lub niezastosowanie środków technologicznych, określonych w art. 6 dyrektywy, w odniesieniu do danych utworów lub przedmiotów objętych ochroną. Powyższe postanowienie dyrektywy stało się przyczynkiem do sformułowania pojęcia opłaty licencyjnej za kopię na użytek prywatny.

W orzecznictwie TSUE podkreśla się, że osobą, która wyrządziła szkodę podmiotowi wyłącznie uprawnionemu do zwielokrotniania utworu, jest osoba, która sporządziła na swój użytek prywatny kopię chronionego utworu bez zwrócenia się o uprzednią zgodę do wspomnianego podmiotu. Z tego względu co do zasady na tej osobie ciąży obowiązek naprawienia szkody związanej ze zwielokrotnianiem, poprzez sfinansowanie rekompensaty, która zostanie uiszczona na rzecz tego

⁸ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz. Urz. WE L 167 z 22.06.2001, s. 10).

podmiotu⁹. Trybunał dostrzega jednak, że mogą istnieć praktyczne trudności dotyczące zidentyfikowania użytkowników prywatnych oraz zobowiązania ich do wynagrodzenia podmiotom praw autorskich wyrządzanej im szkody. Z tego względu państwom członkowskim wolno ustanawiać dla celów finansowania godziwej rekompensaty „opłatę licencyjną za kopię na użytek prywatny”, obciążającą nie zainteresowane strony prywatne, ale podmioty, które dysponują sprzętem, urządzeniami i nośnikami zwielokrotniania cyfrowego i które z tego tytułu prawnie lub faktycznie udostępniają ten sprzęt osobom prywatnym lub świadczą tym sprzętem, urządzeniami i nośnikami usługi zwielokrotniania. W ramach takiego systemu to na wspomnianych podmiotach ciąży obowiązek uiszczenia opłaty za kopię na użytek prywatny¹⁰. Trybunał sprecyzował ponadto, że gdy system ten umożliwia podmiotom zobowiązanym do zapłaty wliczenie kwoty opłaty licencyjnej za kopię na użytek prywatny do ceny udostępnienia tego sprzętu, urządzeń i nośników zwielokrotniania lub do ceny wyświadczonej usługi zwielokrotniania, ciężar opłaty licencyjnej ponoszą ostatecznie użytkownicy prywatni płacący tę cenę. Taki system jest zgodny z „właściwą równowagą”, którą należy ustanowić pomiędzy interesami podmiotów praw autorskich a interesami użytkowników przedmiotów objętych ochroną¹¹.

Z powyższych stwierdzeń TSUE wynika, że w pojęciu opłaty licencyjnej na użytek prywatny zawierają się faktycznie dwa rodzaje opłat, a mianowicie:

⁹ Wyrok TSUE z dnia 21 października 2010 r. w sprawie C-467/08, *Padawan SL v. Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE)* (Dz. Urz. UE C 346 z 18.10.2010, s. 5), pkt 45; wyrok TSUE z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie C-462/09, *Stichting de Thuiskopie v. Opus Supplies Deutschland i in.* (Dz. Urz. UE C 232 z 06.08.2011, s. 7), pkt 26; wyrok TSUE z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawach połączonych C-457/11 do C-460/11, *Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) v. Kyocera (dawniej Kyocera Mita Deutschland GmbH), Epson Deutschland GmbH, Xerox GmbH (C-457/11), Canon Deutschland GmbH (C-458/11) oraz Fujitsu Technology Solutions GmbH (C-459/11), Hewlett-Packard GmbH (C-460/11) v. Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)* (Dz. Urz. UE C 225 z 03.08.2013, s. 9), pkt 75; wyrok TSUE z dnia 11 lipca 2013 r. w sprawie *Amazon.com International Sales Inc. i in. v. Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte GmbH* w sprawie C-521/11, <http://curia.europa.eu, nr CELEX 62011CJ0521>, pkt 23.

¹⁰ Wyrok w sprawie *Padawan*, pkt 46; wyrok w sprawie *Stichting de Thuiskopie*, pkt 27; wyrok w sprawie *VG Wort*, pkt 76; wyrok w sprawie *Amazon*, pkt 24.

¹¹ Wyrok w sprawie *Stichting de Thuiskopie*, pkt 28; wyrok w sprawie *Amazon*, pkt 25.

- opłaty pobierane od podmiotów, które dysponują sprzętem, urządzeniami i nośnikami zwielokrotniania cyfrowego i które z tego tytułu prawnie lub faktycznie udostępniają ten sprzęt osobom prywatnym,
- opłaty pobierane od podmiotów, które świadczą tym sprzętem, urządzeniami i nośnikami usługi zwielokrotniania.

Należy wobec tego podkreślić, że w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 1994 r. opłaty powyższe regulowane są odrębnie. Artykuł 20 pr. aut. reguluje obowiązek opłat wnoszonych przez producentów i importerów magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń, urządzeń reprograficznych oraz czystych nośników służących do utrwalania w ramach własnego użytku osobistego utworów lub przedmiotów praw pokrewnych przy użyciu wymienionych urządzeń¹². Z kolei w art. 20¹ pr. aut. unormowano uiszczanie opłat przez posiadaczy urządzeń reprograficznych, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób zlecających takie zwielokrotnienie¹³. Ponieważ według doktryny i orzecznictwa obydwie rodzaje opłat stanowią rekompensatę (kompensatę) dla twórców i wydawców z tytułu masowego zwielokrotniania utworów w zakresie dozwolonego prawem użytku osobistego, uzasadnione jest stosowanie dla nich łącznego określenia „opłaty rekompensacyjne”.

Z kolei z uwagi na podmioty, które na podstawie art. 20 pr. aut. zostały zobowiązane do rekompensowania szkody uprawnionym z tytułu nieuzyskanej opłaty licencyjnej za kopie na użytek prywatny, możliwe jest określanie tych opłat mianem „opłat reprograficznych”¹⁴. Określenie to jest stosowane w doktrynie, orzecznictwie, jak i w działalności izb i urzędów skarbowych¹⁵ oraz organizacji zbiorowego zarzą-

¹² Na mocy art. 20 ust. 5 pr. aut. zostało wydane Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. Nr 105, poz. 991 z późn. zm.).

¹³ Na mocy art. 20¹ ust. 2 pr. aut. zostało wydane Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych (Dz. U. Nr 132, poz. 1232).

¹⁴ Zob. np. M. Czajkowska-Dąbrowska, *Opłaty reprograficzne – osobliwości konstrukcji, dylematy praktyki* (w:) *Studia i analizy Sądu Najwyższego*, t. 6, red. K. Ślęzak, Warszawa 2012.

¹⁵ Zob. np. interpretację Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 2 sierpnia 2013 r., IPPP1/443-462/13-2/ISZ, w zakresie prawa odliczenia podatku naliczonego

dzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi¹⁶. W praktyce stosuje się ponadto inne określenia, np. „opłata prawnoautorska”¹⁷, jak i nazewnictwo wywodzące się z języka angielskiego, tj. *levies*¹⁸ bądź *copyright levies*¹⁹. Należy też zauważyć, że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego posługuje się obecnie terminem „opłata reprograficzna” dla określenia opłat uregulowanych w art. 20¹ pr. aut., podczas gdy opłaty objęte art. 20 pr. aut. określa mianem „opłaty od czystych nośników”²⁰.

1.2. Godziwa rekompensata

Pojęcie godziwej rekompensaty (*fair compensation*), zastosowane w art. 5 ust. 2 lit. b dyrektywy 2001/29/WE, zostało doprecyzowane w następstwie wniosku o wydanie orzeczenia prejudycjalnego złożonego przez sąd hiszpański w związku ze sporem, w którym hiszpańska organizacja zbiorowego zarządzania (Sociedad General de Autores y Editores de España – SGAE) pozwała spółkę Padawan SL o zapłatę ryczałtowego świadczenia kompensacyjnego za sporządzanie kopii na użytek prywatny, w związku ze sprzedanymi przez nią nośnikami danych. Sąd zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o wskazanie kryteriów, które należy brać pod uwagę w celu ustalenia wysokości systemu

z faktur dokumentujących opłatę reprograficzną, <http://www.podatki.biz/interpretacje/0258363.txt>.

¹⁶ Zob. Repartycja indywidualna – 2012 r., Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL w Kielcach, <http://www.kopipol.pl/?p=1410>.

¹⁷ Zob. notatkę z posiedzenia senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu z dnia 21 maja 2013 r., posiedzenie nr 47, „Opłata prawnoautorska – opłaty konsumentów na rzecz organizacji reprezentujących twórców a faktyczne korzyści twórców”, <http://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/posiedzenia,3,1,komisja-kultury-i-srodkow-przekazu.html>.

¹⁸ M. Czajkowska-Dąbrowska, *Opłaty reprograficzne...*, s. 153.

¹⁹ Zob. np. K. Klafkowska-Waśniowska, *Krajowe systemy opłat w związku ze zwielokrotnianiem dla użytku prywatnego a harmonizacja unijnego prawa autorskiego – glosa do wyroku TS z 16.06.2011 r. w sprawie C-462/09 Stichting de Thuiskopie v. Opus Supplies Deutschland, Mijndert van der Lee, Hananja van der Lee*, Europejski Przegląd Sądowy 2012, nr 5, s. 48.

²⁰ Zob. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, raport *Realizacja ustawy o prawie autorskim...*, s. 77.